

นักวิจัย มก. ค้นพบแมลงชีปะขาว “เข็ม” ชนิดใหม่ของโลก ที่จังหวัดเชียงใหม่ และยังเป็นชนิดแรกที่พบในแผ่นดินใหญ่ที่ไม่ใช่เกาะ

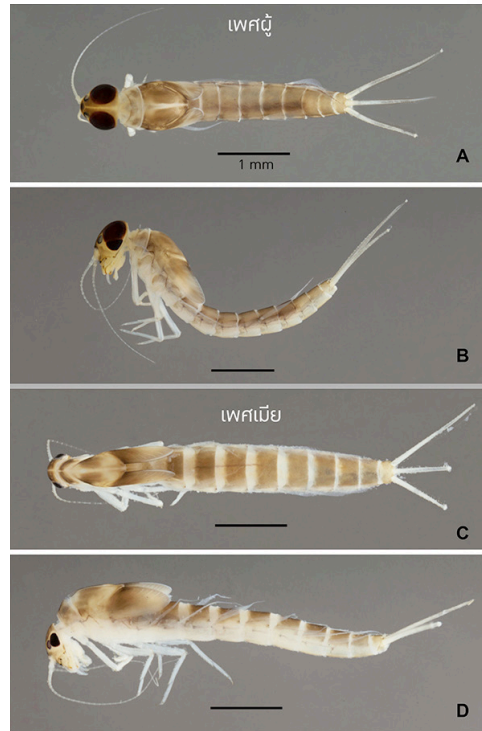

นางสาวชนาพร สุทธินันท์

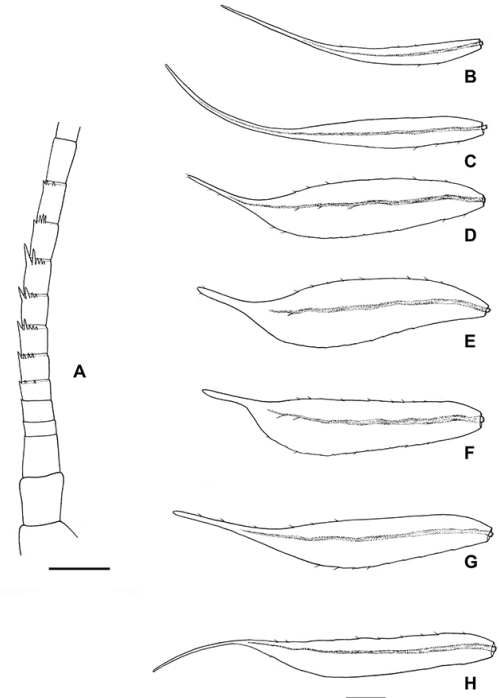
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประสบความสำเร็จ ค้นพบแมลงชีปะขาว “เข็ม” ชนิดใหม่ของโลก ที่ จังหวัดเชียงใหม่ รองศาสตราจารย์ ดร. บุญเสวียุทธ บุญสูง ภาควิชาสัตววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เปิดเผยว่า คณะนักวิจัยด้านสัตววิทยา ได้แก่ **นางสาวชนาพร สุทธินันท์** นิสิตกุนเรียนดี วิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย ระดับปริญญาเอก ศึกษาวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับความหลากหลายของตัวอ่อนแมลงชีปะขาววงศ์ Baetidae ซึ่งตนเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก **Dr. Jean-Luc Gattolliat** เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม และ **Dr. Thomas Kaltenbach** สังกัด Museum of Zoology (MZL) เมืองโลซาน สมาพันธรัฐสวิส เป็นผู้ร่วมวิจัย ได้ร่วมกันค้นพบตัวอ่อนแมลงชีปะขาวชนิดใหม่ของโลก แมลงชีปะขาวเข็ม *Procerobaetis totuspinosus* ที่ลำธารแม่สา อำเภอแม่ริมและแม่น้ำแม่แจ่ม อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ โดยงานวิจัยชิ้นนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากศูนย์ความเป็นเลิศด้านความหลากหลายทางชีวภาพ (BDC-PG4-161004) และโครงการทุนเรียนดี วิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย

Procerobaetis totuspinosus มีชื่อสามัญว่า แมลงชีปะขาวเข็ม เนื่องจากลำตัวยาวเรียวและมีขนาดเล็ก ชื่อวิทยาศาสตร์ *Procerobaetis totuspinosus* Suttinun, Kaltenbach & Boonsoong, 2021 โดยตั้งชื่อตามลักษณะการพบหนามรูปร่างสามเหลี่ยม

ด้านบนของปล้องท้องที่ 6 ถึง 9 จัดอยู่ในสกุล *Procerobaetis* Kaltenbach & Gattolliat, 2020 (วงศ์ Baetidae) ซึ่งสกุลนี้ถูกค้นพบครั้งแรกในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เมื่อปีที่ผ่านมา ทั่วโลกพบเพียง 3 ชนิดเท่านั้น คือ พบที่เกาะสุมาตรา (อินโดนีเซีย) 2 ชนิด และหมู่เกาะฟิลิปปินส์ 1 ชนิด

ตัวอ่อนแมลงชีปะขาว *Procerobaetis totuspinosus*

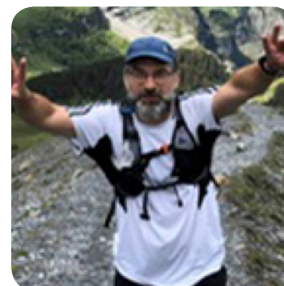

หมวดและหัวอกของตัวอ่อนแมลงชีปะขาว *Procerobaetis totuspinosus*

แมลงชีปะขาวเข็มที่พบในประเทศไทยครั้งนี้เป็นชนิดที่ 4 ของสกุล *Procerobaetis* และเป็นชนิดแรกที่พบในแผ่นดินใหญ่ที่ไม่ใช่เกาะ (mainland) เช่น ไทย เวียดนาม พม่า ลาว จีน เป็นต้น มีลักษณะเด่นที่แตกต่างจากชนิดอื่นคือ การพบหนามรูปร่างสามเหลี่ยมด้านบนของปล้องท้องที่ 6 ถึง 9 มีลักษณะคล้ายกับชนิด *P. freitagii* ได้แก่ รูปร่างหัวอก ลักษณะหนามที่พบบนขา นอกจากนี้เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลชีวโมเลกุลด้วยยีน COI เทียบกับชนิดอื่นพบว่ามีการกระจายทางพันธุกรรมระหว่างชนิด (interspecific

ศ.ดร.บุญเสวียุทธ บุญสูง

Dr. Jean-Luc Gattolliat

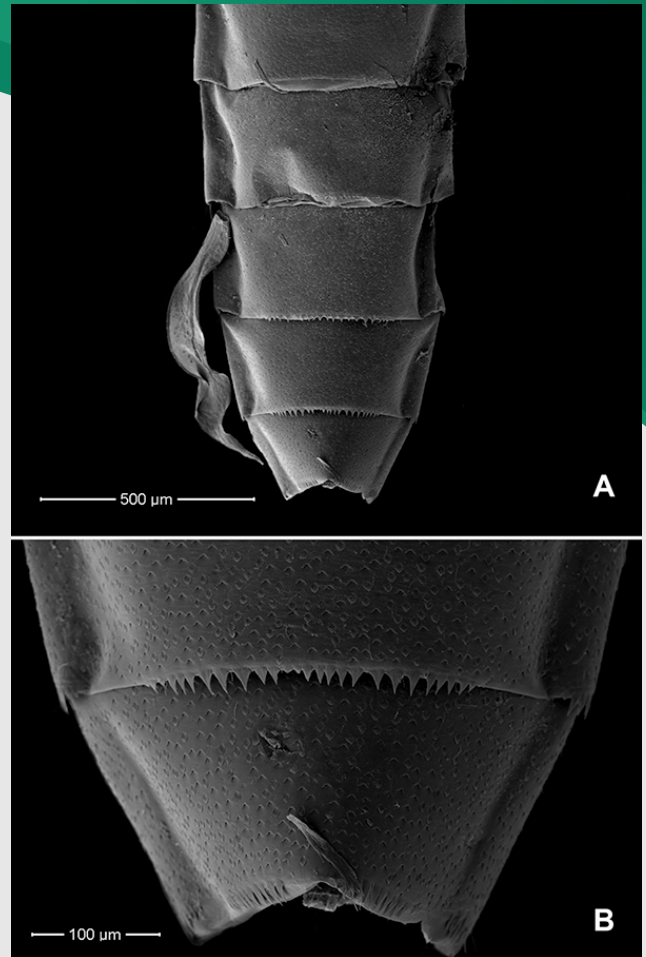

Dr. Thomas Kaltenbach

genetic distance) สูงถึงร้อยละ 20-23 ซึ่งช่วยยืนยันว่าเป็นชนิดใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเสฐียร บุญสูง กล่าวเพิ่มเติมถึงความหลากหลายและการอนุรักษ์แมลงชีปะขาว ว่า การค้นพบตัวอ่อนแมลงชีปะขาวชนิดใหม่ของโลกครั้งนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทย ตัวอ่อนพบอาศัยอยู่ในลำธารต้นน้ำที่มีคุณภาพดีจนถึงดีมาก แมลงชีปะขาวเข้ชนิดใหม่มีขนาดค่อนข้างเล็ก พบในลำธารต้นน้ำ และแม่น้ำในพื้นที่สูง เป็นอาหารสำคัญของสัตว์น้ำอื่น ๆ มีบทบาทในสายใยอาหารและระบบนิเวศ

แมลงชีปะขาวในเขตร้อนบางชนิดมีวงจรชีวิตเพียง 3 สัปดาห์เท่านั้น ส่วนใหญ่หนึ่งปีมีหลายรุ่น และเจริญเติบโตไม่พร้อมกัน ซึ่งรายละเอียดวงจรชีวิตของแมลงชีปะขาวจำเป็นต้องมีการศึกษาในอนาคต แมลงชีปะขาวบางกลุ่มอาจสร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชนได้ เช่น เมื่อปี พ.ศ. 2560 แมลงชีปะขาวชุกโดพร (Anagenesia minor) บินขึ้นมาเล่นแสลงไฟพร้อมกับจำนวนมากริมแม่น้ำโขง ในพื้นที่จังหวัดนครพนมและมุกดาหาร ช่วงเดือนเมษายน-พฤษภาคม สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้ใช้นน และผู้ประกอบการ ขณะเดียวกันเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาในกระชัง เปิด ใ้พาทันเก็บซากแมลงชีปะขาวไปเป็นส่วนผสมของอาหารเลี้ยงสัตว์ นอกจากนี้ยังมีรายงานตัวอ่อนแมลงชีปะขาวชุกโด (Languidipes taprobanes) กัดสายไฟบริเวณบ่อน้ำพุอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย แต่ยังไม่เกิดความเสียหายมากนัก ในต่างประเทศยังมีรายงานการกัดเรือและพลาสติกคลุมกันบ่อของเกษตรกรอีกด้วย จะเห็นว่าแมลงชีปะขาวแต่ละกลุ่มมีบทบาทเอื้อในระบบนิเวศที่แตกต่างกัน การอนุรักษ์แหล่งน้ำและพื้นที่ป่าจะช่วยคงความหลากหลายทางชีวภาพและระบบนิเวศมีความเกื้อหนุนกัน

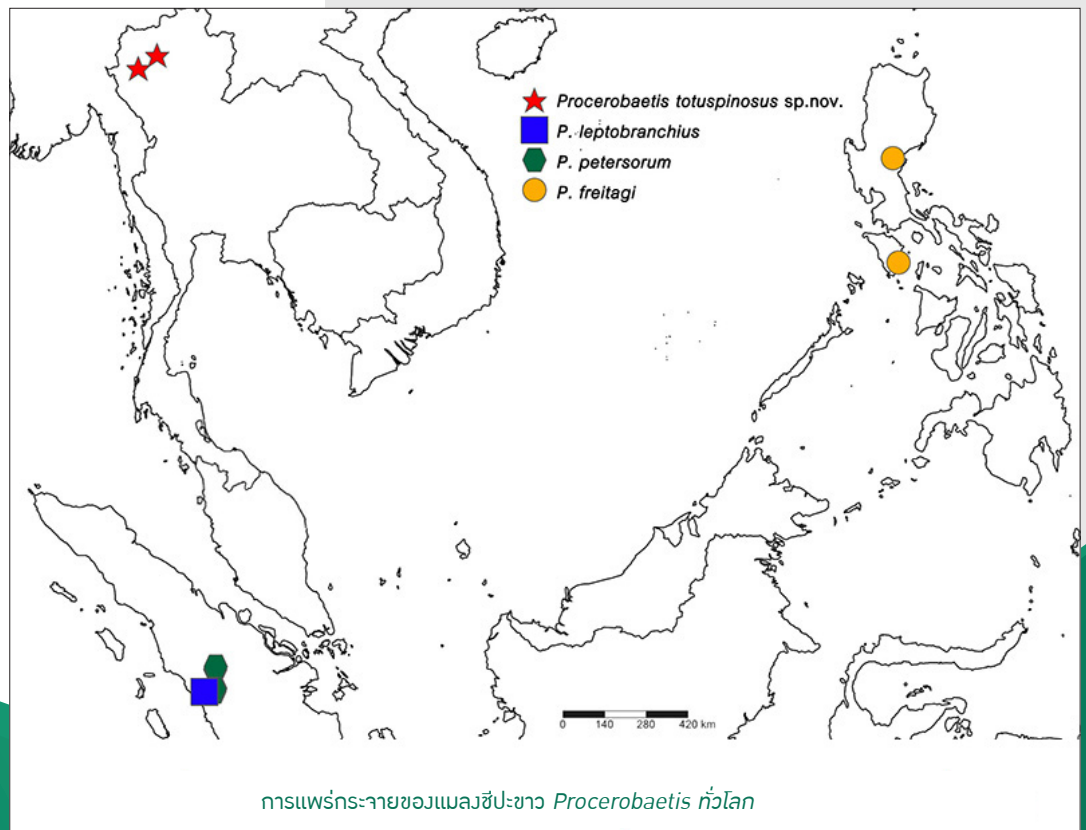

หนามแหลมบนปล้องท้องแมลงชีปะขาว *Procerobaetis totuspinosus*

เอกสารอ้างอิง

Suttinun C, Kaltenbach T, Gattolliat J-L, Boonsoong B (2021) A new species and first record of the genus *Procerobaetis* Kaltenbach & Gattolliat, 2020 (Ephemeroptera, Baetidae) from Thailand. **ZooKeys** 1023: 13-28.

<https://doi.org/10.3897/zookeys.1023.61081>

การแพร่กระจายของแมลงชีปะขาว *Procerobaetis* ทั่วโลก

